

Itämeren kohtalo ratkaistaan puhdistamoilla eikä juhlapuheissa

Juha Nurminen

Itämeren rehevöitymisen vastaisessa kamppailussa vessavedet ovat ratkaisevassa roolissa. Vaikka maatalous on noussut Itämeren suurimmaksi saastuttajaksi, yhdyskuntajätevesien tehokas puhdistaminen on Itämeren suojelukeinoista nopein tapa parantaa Itämeren tilaa. Jätevesistä rehevöittävät typpi ja fosfori voidaan poistaa halvalla ja nopeasti verrattuna tuhansilla maatiloilla tehtäviin yksittäisiin, vaikutukseltaan epävarmoihin suojelutoimiin. Siksi vessavesien suhteen kannattaa edelleen tehdä kaikki voitava, samaan aikaan kun jatketaan yrityksiä vähentää maatalouden alati kasvavia päästöjä.

Kaikki Itämeren suojelukomission HELCOMin jäsenvaltiot allekirjoittivat juhlallisina menoin Krakovan sopimuksen vuonna 2007. Siinä sovittiin, että haavoittuvan Itämeren alueella fosfori puhdistetaan jätevesistä mahdollisimman tehokkaasti. Jätevesien sisältämän fosforin puhdistamisesta oli tarpeen tehdä HELCOMissa oma erillinen suosituksensa, koska Euroopan Unionissa asiaa säädellään Itämeren kannalta turhan löyhästi. Fosfori on avainraavinne Itämeren rehevöitymisen, erityisesti sinilevien kannalta.

EU:n edellyttämän tason ja Krakovassa sovitun tiukemman puhdistustason välinen ero on Itämeren tulevaisuuden kannalta elämän ja kuoleman kysymys. Uusissa EU-jäsenmaissa – Puolassa ja Baltian maissa – sillä saavutetaan 3000 tonnin vähennys vuotuisessa fosforikuormassa. Se on 1/3 siitä koko fosforimäärästä, joka Itämeren suojelukomission laskelmien mukana vielä pitää leikata, jotta Itämeren kirkkaat vedet saadaan takaisin.

Ongelmana on se, että EU:n päästötaaso sitoo lainvoimaisena kaupunkeja, kun taas Krakovan sopimus on vain kaunis lupaus. Ja kaikki tietävät, miten kauniiden lupauksen helposti käy, kun ajat käyvät vaikeammiksi.

Säätiöllämme on aitiopaikka Itämeren alueen jätevesien käsittelyyn, koska toimimme useilla puhdistamoilla koko Itämeren valuma-alueella, myös uusissa EU-jäsenmaissa. Ikävä kyllä näköalapaikalta on pakko raportoida, että pahalta näyttää.

Taluskriisi tuntuu vieneen monilta kaupungeilta ja vesilaitoksilta halun toteuttaa Krakovassa sovitut tavoitteet. EU:n miljoonatuella on rakennettu hienot puhdistamot, joiden päästöt voitaisiin helposti virittää Itämeren kannalta elintärkeään tasoon. Mutta sen sijaan monella vesilaitoksella säästetään mitättömän pieni euromäärä – kahvikupin hinta vuodessa asiakasta kohden – ja jatketaan Itämeren kannalta kestämatöntä EU-tasoista ravinnekupermitusta.

HELCOM on asiassa turhauttavan hampaaton. Itämeren ympärysvaltioiden yhteistyöelin toimii konsensuspäästösten pohjalta, eikä sillä ole mahdollisuutta antaa piiskaa sanansa syöneille jäsenmaille. EU:ssa taas kohautellaan olkapäitä liian löysän sääntelyn suhteen. Viestinä on, että ainahan sitä saa mennä tiukempaan tasoon jos huvittaa. Mutta kun ongelmana on juuri se, että kaikkia ei tunnu huvittavan.

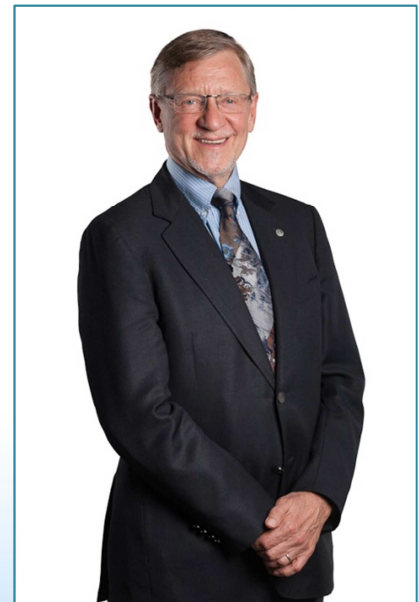
Siksi EU:hun tarvittaisiin tiukempaa alueellista lainsäädäntöä. Jätevesinormit, jotka toimivat Atlantilla tai Välimerellä, eivät kerta kaikkiaan riitä Itämeren tapauksessa. Suljettu, matala ja herkkä Itämeremme tarvitsee tiukempia päästönormeja kuin suuret meret, joihin jätevesiä voi surutta laskea ilman massiivista sinileväongelmaa. Normien on oltava Itämeren ympärysvaltioiden pakottavia, jotta niitä noudatetaan niin myötä- kuin vastoin käymisissäkin.

Suomalaiset ovat tottuneet pitämään itseään Itämeren suojelun ja jätevesien puhdistamisen mallioppilaina. Oma pesämme ei kuitenkaan ole puhdas. Olemme kyllä ahkeria puhdistamaan fosforia jätevesistä, mutta typen suhteen emme saavuta edes EU:n minimitasoa, 70 prosentin puhdistustehoa. Selityksenä kuulee usein, että ”eihän meidän typellämme ole Itämeren kannalta merkitystä”. Ikävä kyllä selitys ontuu, sillä juuri typpi säätelee koko Saaristomeren ja Suomenlahden rehevyystasoa.

Typpi on siis syytä puhdistaa jätevesistä, etenkin rannikolla. Tämän on Suomen hallituskin linjannut Itämeren suojeleohjelmassa jo 2000-luvun alussa. Silti Suomessa on vielä rannikkokaupunkeja – mm. Loviisa ja Hanko – jotka eivät pääse typenpoistossa yli 30 %:n tasoon. Pietarissakin jätevedet puhdistetaan tänä päivänä paremmin kuin monessa Suomen kaupungissa. Onko ympäristölupajärjestelmässämme jotain vikaa, kun maan hallituksessa sovittua asiaa ei saada ruohonjuuritasolla vietyä läpi?

Samaan aikaan kun isoissa puhdistamoissa on vielä typenpoisto retuperällä, Suomessa on lähdetty syynäämään haja-asutusalueen jätevesiä. Kustannustehokkuus on kyseenalainen, kun massiivisella 2 miljardin tulonsiirrolla pakotetaan maaseudun vähävaraiset ihmiset tekemään investointeja, joiden ympäristöhyöty on mitätön. Moneen kuntaan suunnitellaan kiinteistökohtaisten järjestelmien pelossa jättimäisiä viemärilinjoja, joita pitkin jätevedet johdetaan huonosti toimiville pienille kuntapuhdistamoille. Etenkin mökkivaltaisilla alueilla viemäröinti – perinteisen huussin ja kantoveden sijaan - on kestävä kehityksen irvikuva.

Juhlapuheet ovat juhlapuheita, mutta Itämeren kohtalo ratkaistaan puhdistamoilla. Suurin yksittäinen teko, jonka kansalainen voi Itämeren suojelun eteen tehdä, on vaatia kunnallispoliitikkoja puhdistamaan oman kaupunkinsa jätevedet niin hyvin kuin mahdollista – vaikka se maksaisi muutaman kahvikupin lisää vuodessa.

Juha Nurminen
Puheenjohtaja
John Nurmisen Säätiö
etunimi.sukunimi @jnffoundation.fi

Jälkikirjoitus

Tieto Venäjän Kingiseppissä sijaitsevan Fosforitin lannoitetehtaan alueelta Suomenlahteen päätyvästä, jopa 1000 vuotuisen tonnin suuruisesta ennestään tuntemattomasta fosforipäästöstä on järkyttänyt Itämeren pelastajia. Päästö lisää Suomenlahden leville käyttökelpoista fosforikuormaa 50 prosentilla aiemmin tiedettyyn nähden.

Mutta ei niin huonoa, ettei jotain hyvääkin: jättimäinen päästö tulee Luga-jokeen pääosin yhtä ojaa pitkin. Siksi se voidaan saada hallintaan suhteellisen pienillä, alle 20 miljoonan euron suuruisilla investoinneilla. On kiistatonta ja jo nykyisten mittaustulosten valossa selvää, että päästö on massiivinen. Siksi on tärkeää ryhtyä välittömiin toimiin päästön leikkaamiseksi yhdessä tehtaan omistavan EuroChem -yhtiön kanssa. Kustannustehokkaille ja nopeille päästövähennyksille on loistava mahdollisuus, jos halua löytyy. Eikä rahoituskaan ole ongelma, kun kyseessä on usean miljardin euron liikevaihtoa pyörittävä suuryritys.

Kesällä 2011 John Nurmisen Säätiö ja Pietarin vesilaitos juhlivat 1000 vuotuisia fosforitonnia vähentäneen Pietarin jätevesien fosforinpoiston valmistumista. Kun myös Fosforitin päästöjä saadaan leikattua toisella mokomalla, meillä on todellista toivoa nähdä Suomenlahtemme ilman jokakesäistä leväpuuroa

Haluatko PULLOPOSTIN sähköpostiisi?

Liity postituslistallemme: www.centrumbalticum.org/kolumni

Centrum Balticum

Vanha Suurtori 7

20500 Turku

puh. 020 775 1341

www.centrumbalticum.org

centrumbalticum@centrumbalticum.org